

הערות בעניני בדיקת ומכירת חמץ - שיעור 344

I. עניני בדיקת חמץ

- (א) עיקר זמן בדיקת חמץ בתחילת הלילה - עיין בשו"ע הרב (תל"ח - ה - ו - וזקונטרס חרות) שהוא מעיקר הדין שאם איחר ובדק אחר זמן זה אינו יצא ואפילו טעימא בעלמא אסור ולעשות שומר שיזכרנו אינו מועיל אמנם דעת החק יעקב דזמנו כל הלילה אלא משום שמא ישכח קבעו חכמים הזמן בתחילת הלילה ודומה לשאר מצות הלילה ודעת השו"ע הרב דשאני מצוה זו דאין לו סוף זמן כשאר המצות דאם לא בדק ליל י"ד צריך לבדוק אפילו בפסח עצמו עיין בשו"ע וברמ"א (סא)
- (ב) בבית שיש כמה אנשים המסייעים בהבדיקה צריך לכל אחד נר יחידי או פנס חשמל
- (ג) אם צריך לכבות האלקטרי בשעת הבדיקה - עיין במועדים וזמנים (הגדה בדיקת חמץ אות ה) דכשהחדר מואר באלקטרי כעין יום ואין יתרון לאור הנר בהרבה מקומות אולי לא מהני בהו ולכן האלקטרי עושה החדר כאור היום ושרגא בטיהרא דלא מהני ואין לומר כדעת האחרונים שאור האלקטרי גופא מהני לבדיקה ודינה כאכסדרה דהתם מיירי במקום פרוץ דוקא ונגד השמש ממש והעולם לא נהגו לכבות אולי משום דהאלקטרי חשיב נר כללי להחדר ונר בדיקה חשיב נר פרטי לחורין וסדקים ולמעשה כל אחד כמנהגו נוהג ועיין בארחות רבינו (פסח אות ו) שהגר"י קניבסקי לא כיבו את החשמל בחדר (פסקי תשובות תל"ח - ז - ז) וכ"כ הגרשז"א (מסקי תורה דף תל"ה) וכ"כ השבות יצחק בשם רב אלישיב והאג"מ והחזו"א
- (ד) כתב בספר מחנה ישראל (מהספן חיים פרק י) דאף שאין עוברים על פירורים ככל יראה צריך בדיקה שמא יבוא לאכלם מ"מ בפירורים דקים שאין בהם ממש כמו בחריצי הרצפה והכתלים דנמאסו ואין בהם חשש שמא יבוא לאכלם אין צריך בדיקה (סידור פסח כהלכתה י"ג - הערה 39) וכ"ש חמץ המונח במקום שאינו יכול להכניס ידו דלא יאכלנו ובביטול סגי ולכן לבדוק אחר דברים שאין צריך בדיקה הוא רק מעשה של spring cleaning וצע"ג אם צריך לטרוח עצמינו דהוא חומרא שאתא לידי קולא שהוא ביטול מצות עשה של ושמחת בחגך וכן פסק רב פנחס שיינבערג
- (ה) איכות הבדיקה - עיין בשע"ת (תל"ג - ז) שמלמד זכות על המוני עם דמקילין לבדוק בליל י"ד דרך העברה בלי חיפוש היטב בחורין וסדקין לפי דתחלה מכבדין ורוחצין הכל היטב ואפילו ע"י א"י מסתברא דנאמנים על נקיותא וכ"כ הדעת תורה (תל"ג - ז) דדמי למקום שאין מכניסין בו חמץ ודי לבדוק אותם לאור הנר בהעברה בעלמא וע"ע בארזי הלבנון (ב - דף כ"ד) דהגר"מ פיינשטיין בדק בדירתו הקטנה ארכה כשעה וחצי ואף יותר ובקובץ מבית לוי (ב - כ"ד) הכריע שטוב להשאיר מקום בבית שלא בדק כלל כדי שיהיה חיוב בדיקה באותו מקום בליל י"ד ולהתחייב לכל הדיעות ובבית שיש קטנים חשיב מקום שמכניסים בו חמץ בכל אופן וצריך בדיקה גמורה
- (ו) עדיף שיבדוק החמץ בביתו לפני יציאתו בתוך ל' יום מאשר שימנה שליח שיבדוק בליל י"ד (פסקי תשובות דף י"ז) ואבאר
- (ז) המתאכסן אצל אחרים ישכור חדרו מבעל הבית וישמע את ברכתו ויבדוק החמץ בחדרו (פסקי תשובות תל"ו הערה 15)
- (ח) אורח במלון אם הוא בא בליל י"ד חיוב הבדיקה עליו אבל אם הוא בא ביום י"ד החיוב על בעל המלון
- (ט) חולה בבית חולים יבדוק בליל בדיקת חמץ ארונו וכיסיו בלא ברכה וכן מי שאין לו בית לבדוק צריך לבדוק הקאר וכיסיו ואינו מברך עליו משום דכתיב תשביתו שאור מבתיכם צריך דוקא בית
- (י) יש אומרים שיש עצה שימכור ביתו עם כל תכולתו לנכרי ובכך נפטר מבדיקת חמץ עיין במנחת חינוך (מ"ה ט) שהביא מחלוקת ראשונים אם תשביתו הוא בשב ואל

תעשה כמו שחיטה או שהוא מצוה בקום ועשה כמו ציצית (פסחים ז:) לרש"י בשב ואל תעשה ולתוספות בקום ועשה ומשמע מהרמ"א (תמ"ה - ג) הוא רק בשב ואל תעשה (ישורף הכלי סגי) מ"מ יש להם לשייר לפחות חדר אחד בביתם שלא ימכרו לנכרי ויקיימו שם מצות בדיקת חמץ בליל י"ד או אם אין שם בליל י"ד יבדקו בליל הקודם לאור הנר בלא ברכה ורשאי לשרוף בלילה מיד

(יא) החדרים שמוכרים למחרת לנכרי אי צריכים בדיקה ליל י"ד - עיין במ"ב

(תל"ו - סקל"ז) דדעת החיי אדם והמקור חיים דצריך לבדקן שלא נמכרו עדיין אמנם כתשובת בנין עולם והחתם סופר כתבו להקל כשמקיים מצות בדיקה בשאר חדרים ולא גרע מחמץ שנשאר לאכלו בבוקר מ"מ המוכר ביום י"ג שפיר עדיף

(יב) בדיקת חמץ בבית מלאכה עיין בשערים מצויינים בהלכה (קי"ח - סק"ה) דאם הם רחוקים מביתו נראה דיותר טוב לבדוק קודם דאתו משם ביום י"ג בלא ברכה כיון שהוא יבדוק את ביתו בליל י"ד וביום י"ד אפשר שישכח או שלא יכנס (ע"ש)

(יג) להניח פתיתי חמץ בליל י"ג למי שיוצא לדרך קודם ליל י"ד עיין בשו"ת מנחת יצחק (ח - ל"ה) דאינו צריך משום דאין חשש ברכה לבטלה דאינו מברך בליל י"ג ועוד חשש שמא יאבדו ועוד הט"ז כתב בשם תמים דעים דמנהג נשים הוא אפילו בליל י"ד אבל השו"ת קנין תורה (ז - פ"ז) כתב דאין מוכח שמקיים התקנה בלא פתיתים דאולי מחפש אחר מחט שנאבדה ודעה ראשונה עיקר (ד"ע)

(יד) יש דעות אם מברכין שהחיינו על הבדיקה ואנו אין מברכין משום שיש צער משום איבוד ממון וגם הוא רק הכשר מצוה וגם אין הזמן דוקא בי"ד לכל (פ"ת תל"ז - ז) וי"א דמחמיר ומברכים על פרי חדש או על בגד חדש ועיין בטור שהביא מחלוקת בין בעל העיטור והרא"ש וצ"ע

(טו) ברכת אשר יצר אינו הפסק אם התחיל הבדיקה (נטעי גבריאל ח - י"ד - ט)

(טז) אם הטלפון מצלצל בשעת בדיקת חמץ אחרי הברכה ובאמצע הבדיקה מותר להרים השפופרת ולומר אני באמצע הבדיקה כי אולי זה דבר דחוף (מבקשי תורה דף תל"ה בשם הגרש"ז אויערבך)

(יז) למנות שליח שיגמר הבדיקה מן המובחר דעל השאר לא אמרינן מצוה בו יותר מבשלוחו (פמ"ג ח"א תל"ז - סק"ה)

(יח) שריפת החמץ הוא דוקא ע"ג עצים למ"ד דאין ביעור אלא בשריפה (הרש"ש שצט ס"ג) ועיין במ"ב (תמ"ה - סק"ו)

II. עניני מכירת חמץ

(א) יכול לטלפון להרב או לשלוח לו מכתב ולבקשו שימכור חמצו דכדיעבד הודעה בעלמא סגי ואין צריך קול אדם

(ב) השתמשות בחדרים שנמכרו לנכרי מותר אם הוא דרך ארעי לעבור שם או אם צריך איזה חפץ אבל לא דרך קבע כגון ליתן רשות לישן שם לאחד ממשפחתו

(ג) מכירת חמץ גמור אבאר

(ד) אם יין שרף דינו כחמץ גמור - עיין בשע"ת (תמ"ז - ז) שהביא דעת החכם צבי שיי"ש הנעשה ממאלץ אסור מן התורה דאף שנשתנה טעם המאלץ מ"מ כיון שעיקרו של המאלץ לעשות היי"ש הו"ל כפירות חמוצים שנאכלין ע"י בישול במים ועוד הביא דעת המתירים דכיון במהלך היצור נפסל מאכילת כלב ואף שאח"כ חוזר ומשבית שוב א"א לו להיאסר וע"ע במנחת יצחק (ז - כ"ז) ויש סוברים שהוא זיעה בעלמא ויש סוברים שהוא חמץ נוקשה ואיסורו רק מדרבנן ולכן מותר למוכרו בשטר הרשאה וע"ע בשערים מצויינים בהלכה (קי"ז - ד)

(ה) לקנות חמץ לפני הפסח ולמוכרו במכירת חמץ שיהיה לו מוכן מיד לאחר הפסח אבאר